

L'exposició és un recorregut per sis dècades de la història del gravat als Estats Units, amb artistes com Warhol, Rauschenberg o Lichtenstein

El somni americà es fa realitat a CaixaForum Madrid

- L'exposició *El somni americà. Del pop a l'actualitat* narra la revolució plàstica del gravat en l'art dels Estats Units durant els últims seixanta anys, prenent com a punt de partida l'art pop i passant per altres moviments artístics com ara l'abstracció, el minimalisme, el fotorealisme i la figuració.
- S'hi exhibeixen més de 200 obres, la majoria procedents del British Museum de Londres, d'artistes com Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Robert Rauschenberg, Willem de Kooning, Donald Judd, Jasper Johns, Jim Dine, Richard Estes, Kiki Smith, Robert Longo o Guerrilla Girls.
- El recorregut analitza com l'art gràfic va crear, sobretot a partir de la irrupció de l'art pop en la cultura visual americana, un nou tipus de públic de classe mitjana que podia adquirir obra seriada. En aquestes obres, els artistes parlaven de temes com el consumisme, la política, el feminisme i els drets civils.
- La mostra, que estarà oberta del 9 d'octubre de 2020 al 31 de gener de 2021, viatja per primera vegada fora de la Gran Bretanya per recalar a CaixaForum Madrid. Es tracta de la sisena col·laboració entre el British Museum i la Fundació "la Caixa".

El somni americà. Del pop a l'actualitat. Dates: del 9 d'octubre de 2020 al 31 de gener de 2021. **Organització i producció:** Fundació "la Caixa", amb la col·laboració del British Museum. **Comissariat:** Catherine Daunt, conservadora d'art gràfic modern i contemporani, i Stephen Coppel, conservador de la col·lecció moderna, tots dos del Departament de Gravats i Dibuixos del British Museum. **Lloc:** CaixaForum Madrid (Paseo del Prado, 36).

 @FundlaCaixaCAT @CaixaForum_CAT #SueñoAmericanoCaixaForum

Madrid, 8 d'octubre de 2020. El director de l'Àrea de Cultura i Ciència de la Fundació "la Caixa", Ignasi Miró; la directora de CaixaForum Madrid, Isabel Fuentes, i la comissària Catherine Daunt, aquesta última per *streaming*, han presentat avui a CaixaForum Madrid l'exposició *El somni americà. Del pop a l'actualitat*.

Es tracta d'una mostra col·lectiva que explora la forta irrupció de l'art del gravat als Estats Units des dels anys seixanta fins a l'actualitat, a partir de la important col·lecció d'art gràfic del British Museum, juntament amb destacats préstecs d'altres museus i col·leccions, com el Victoria & Albert Museum, la Tate Modern de Londres, la Helen Frankenthaler Foundation i també el taller de l'artista Ed Ruscha, aquests dos últims procedents dels Estats Units. És la primera vegada que aquest gran fons d'obra gràfica del museu londinenc s'exposa fora de la Gran Bretanya.

Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Sol LeWitt, Robert Rauschenberg, Guerrilla Girls, Donald Judd, Ed Ruscha, Louise Bourgeois, Robert Longo, James Rosenquist, Chris Burden i Richard Estes són alguns dels artistes representats en aquesta exposició, que parteix de l'art pop i que també inclou creadors d'altres moviments artístics, com ara l'abstracció, el minimalisme, l'art conceptual, la figuració i el fotorealisme. Dividit en 11 àmbits i una introducció, es tracta d'un recorregut temàtic i cronològic per una època brillant de l'art gràfic nord-americà que també reflecteix la història recent del país, amb temes encara candents actualment, com el conflicte racial, la sida i el feminisme. A l'exposició, que explica també la història de la complicitat entre els artistes i els tallers col·lectius on s'elaboren aquestes obres, s'hi inclouen tècniques diverses de gravat, com la litografia, la serigrafia, l'aiguafort, la punta seca o els fotogravats, entre d'altres.

La mostra, el muntatge de la qual recrea el colorit i l'energia de la que va ser tota una revolució gràfica a través d'una museografia d'estètica pop i gestual, inclou **218 obres de 63 artistes**. Entre aquestes n'hi ha algunes de molt emblemàtiques, com les populars serigrafies de Liz Taylor i Marilyn Monroe, i la de Jackie Kennedy al funeral del seu marit, d'**Andy Warhol**. També, la sèrie de les banderes del 1973 de **Jasper Johns**; les obres puntejades de **Roy Lichtenstein**, influïdes per les vinyetes de còmic; dos gravats de gran format de **Robert Rauschenberg**: *Booster* (1967), que representa el seu propi esquelet i fa 1,8 metres d'alçada, i *Sky Garden* (1969), que reflecteix el moment del llançament del coet *Saturn V* i que, amb una alçada de 2,2 metres, va superar el rècord de la litografia més gran estampada a mà, que el mateix artista havia

assolit, dos anys abans, amb *Booster*, un dels gravats del col·lectiu **General Idea** en la seva campanya contra la sida, del 1990, o el cèlebre cartell de les **Guerrilla Girls** *Les dones han d'anar despullades per entrar al Metropolitan Museum?* (1989), peça que prové del Victoria & Albert Museum.

El somni americà. Del pop a l'actualitat constitueix, a més, una **reivindicació del gravat**, que als anys seixanta va passar d'ocupar una posició marginal a situar-se al centre d'atenció de les belles arts. Els sistemes de reproducció de la imatge van permetre als artistes explorar amb noves tècniques i materials, i incidir d'una manera crítica en la societat de l'època. A més, l'ús artístic de la impressió va posar en crisi la noció d'obra única. En definitiva, el gravat es va convertir, ja per sempre, en una forma essencial per entendre la vida i la cultura de la seva època.

Aquesta és la sisena col·laboració de la Fundació "la Caixa" amb el British Museum, gràcies a l'aliança estratègica entre aquestes dues institucions, que ha permès presentar al públic del nostre país exposicions dedicades, entre altres temes, a l'art i la cultura medievals, a la idea de competició a l'antiga Grècia, a la figura del faraó o al luxe en l'antiguitat.

L'exposició inclou projeccions audiovisuals en les quals es pot veure alguns dels artistes presents en la mostra treballant diferents tècniques d'estampació, parlant de les seves produccions gràfiques o documentant com es duen a terme les diverses tècniques de gravat. Destaca un vídeo en què apareix Andy Warhol fent serigrafies, i també una gravació de Jasper Johns en la qual, a través d'un pla zenital, l'artista presenta una projecció simulant una impremta.

Després de la seva clausura a Madrid, l'exposició viatjarà a CaixaForum Barcelona, on es podrà veure del 3 de març al 13 de juny de 2021, i posteriorment, a partir de juliol, s'exhibirà a CaixaForum Saragossa.

El gravat, la tècnica favorita dels artistes pop

El recorregut de l'exposició arrenca amb el sorgiment de l'art pop a Nova York i la Costa Oest americana. Nombrosos artistes del pop —el més famós dels quals és **Warhol**, però també **James Rosenquist**, que havia treballat pintant tanques publicitàries a Times Square— provenien de la publicitat i la il·lustració, i coneixien les estratègies de màrqueting per captar l'atenció mitjançant colors primaris i una imatgeria cridanera. L'expansió del gravat durant els anys seixanta als Estats Units està directament relacionada amb l'eclosió de l'art pop, en la filosofia del qual no s'establia límits ni diferències entre art culte i art comercial, i

que se sentia fascinat pels mitjans de comunicació i la publicitat. Els artistes van utilitzar la serigrafia i les tècniques associades a la impressió massiva per arribar a una nova classe mitjana que podia accedir a carpetes d'obra gràfica o a llibres d'artista de petit format. A aquests artistes, la reproductibilitat de l'obra gràfica els permetia arribar a un públic nombrós.

Els artistes pop, a més, prenen objectes de la vida quotidiana, i elements i temes molt presents en els mitjans de comunicació de masses, i els eleven a la categoria d'art. Poc després de la mort de Marilyn Monroe, **Warhol** va utilitzar el rostre que apareixia al cartell de la pel·lícula *Niagara* per a les seves famoses serigrafies de l'actriu. **Claes Oldenburg** crea una obra a partir d'un endoll flotant a l'aigua (*Floating Three-Way Plug [Lladre triple flotant]* 1976), i **Jasper Johns**, que havia pintat la bandera americana per primera vegada el 1954, la converteix en una icona pop amb les seves sèries de gravats utilitzant múltiples capes de tintes transparents. El segon àmbit de l'exposició està dedicat exclusivament a tres artistes del pop: **Jasper Johns, Robert Rauschenberg i Jim Dine**.

En l'àmbit següent s'explica que els tallers d'impressió van ser crucials per a la gran eclosió del gravat als Estats Units. L'esperit innovador i de complicitat amb els creadors de tallers, com ara Universal Limited Art Editions, a Nova York, i Gemini G.E.L., a Los Angeles, va permetre als artistes crear obres pioneres i molt experimentals, com la litografia *Accident* (1963), en la qual **Rauschenberg** va aprofitar la ruptura total d'una gran pedra en què estava treballant per imprimir a partir de la pedra trencada. El resultat va ser sorprenent i innovador: la fissura es va convertir en un raig de llum que ofería una nova dimensió plàstica al gravat.

L'exposició dedica un àmbit als artistes del gravat de la Costa Oest, que es van caracteritzar per crear obres més relaxades i que sintonitzaven millor amb l'estil de vida de Los Angeles. Aquí, el sol, el mar i els paisatges des del cotxe prenen protagonisme. **Ed Ruscha** va ser un dels artistes que van saber reflectir millor aquesta atmosfera vital en sèries com *Twentysix Gasoline Stations* (1966) i *Made in California* (1971). L'obra de **Ruscha** contrasta amb els gravats en blanc i negre de **Bruce Nauman** que representen paraules. Precisament, l'exposició mostra un llibre d'artista d'Ed Ruscha, *Vint-i-sis benzineres*, amb fotos i estampacions dels paisatges que veia de camí al taller. La peça prové de la Tate Modern de Londres.

Abstractes, minimalistes, figuratius i activisme polític

Però no van ser només els artistes pop els que van abraçar amb entusiasme la tècnica del gravat. Els pintors expressionistes abstractes, que encara eren molt

influents als anys seixanta, van utilitzar el gravat amb profusió, especialment la litografia, que s'ajustava molt bé a la gestualitat del seu estil. **Willem de Kooning** va treballar l'art gràfic de gran format, per exemple, i va dedicar una sèrie a fer una aproximació lliure a la Minnie Mouse, el cèlebre personatge creat per Disney, en què l'artista va experimentar aplicant amb pinzell líquids grassos directament sobre la planxa litogràfica. **Robert Motherwell** i **Philip Guston** també van fer servir el gravat per expressar la seva abstracció gestual, mentre que **Ellsworth Kelly** i **Frank Stella** van crear obres amb formes geomètriques i amb formes simplifiades del corrent *hard-edge*, basat en transicions abruptes de color.

Als anys setanta, els artistes minimalistes i conceptuals també van recórrer a l'obra gràfica com a reacció a l'art pop. Artistes com el minimalista **Donald Judd** i el conceptualista **Sol LeWitt** van dedicar una gran atenció a l'estructura i a les propietats dels materials. El color, la forma, la textura i el material es redueixen a l'essència i apareixen línies simplifiades. Al mateix moment, el fotorealisme, que mostra imatges molt detallades a partir de fotografies, presenta una intenció molt diferent. **Chuck Close** i **Alex Katz** fan retrats monumentals. El pintor **Richard Estes**, el més emblemàtic dels artistes de l'estil hiperrealista, representa escenes i paisatges estàtics i sense gent, que semblen distanciats de la realitat.

La figuració sense intenció realista també va ressorgir a finals de la dècada dels setanta. **Philip Guston**, un dels defensors principals de l'expressionisme abstracte, va provocar una polèmica considerable amb el seu retorn a la figuració. Es va allunyar de sobte de l'estil gestual i va començar a crear imatges caricaturesques de figures encaputxades, extremitats desmembrades, botes clavetejades i altres formes figuratives. A l'exposició també s'hi poden veure gravats figuratius d'artistes com **Richard Diebenkorn** —que recupera gèneres clàssics com la figura humana, la natura morta i el paisatge—, **Philip Pearlstein**, **Robert Longo** i **Susan Rothenberg**.

Des que es va inventar al segle xv, la impremta sempre ha estat un bon mitjà d'expressió per a la crítica política. Els artistes americans, a partir de fets històrics com l'assassinat de Kennedy i la Guerra del Vietnam, han utilitzat l'art gràfic per difondre missatges polítics i socials relacionats amb les guerres, l'epidèmia de la sida, el terrorisme i les crisis econòmiques. **Warhol** va fer campanya a favor del senador demòcrata George McGovern amb una serigrafia en la qual apareix el seu oponent republicà, Nixon, amb la cara verda i els llavis grocs. El 1976, **William N. Copley** va crear una serigrafia amb la bandera americana en blanc i negre i la paraula *think* ('pensa'), que va ser inclosa en una carpeta amb obres

de 16 artistes més per protestar contra la Guerra del Vietnam. **Roy Lichtenstein** va fer obra gràfica com a forma de recaptació de fons per pauses polítiques i socials durant tota la seva carrera. Així, la serigrafia *I love Liberty* (1982) va ser creada per a un acte organitzat pel grup de pressió progressista People for the American Way, que defensava els drets de les minories i els grups oprimits, entre els quals hi havia els homosexuals, les dones, els afroamericans, els hispanics i els nadius americans. El gravat també va tenir un paper fonamental entre els artistes que denunciaven la negligència del govern de Reagan respecte de la sida, com **Eric Avery**.

El feminisme també està representat a l'exposició amb obres de dones artistes, que denunciaven les estructures tradicionals del poder masculí. **Louise Bourgeois** parla de com l'afecta la maternitat en l'obra de punta seca *Santa Sebastiana* (1992), i **Kiki Smith** adverteix de com es tracta les nenes i les dones en els contes infantils en un gravat del 2002 sobre la Caputxeta Vermella, en què una nena neix del ventre del llop. De la mateixa manera, els artistes no blancs, que van haver de superar molts obstacles per entrar als corrents artístics americans, van denunciar abusos policials i la violència racista, en alguns casos en plena segregació, que va ser legal als estats del Sud fins al 1964. Artistes afroamericans com **Emma Amos**, **Kara Walker** i **Willie Cole** han recuperat i denunciat amb les seves obres la història gairebé silenciada de l'esclavitud.

ACTIVITATS A L'ENTORN DE L'EXPOSICIÓ

CICLE DE CINEMA

DIÀSPORES DE L'AMERICAN DREAM

Del 16 d'octubre al 20 de novembre de 2020

Somiar, ho fem des de temps immemorials. El cinema ha retratat molts anhels al llarg de la història, i un d'aquests és la recerca del somni americà. Des dels orígens del cel·luloide fins als nostres dies, molts personatges cinematogràfics han encarnat el desig i l'esforç de fer-se un lloc a Amèrica.

El present cicle de cinema, que acompanya l'exposició *El somni americà. Del pop a l'actualitat*, proposa punts de vista deslocalitzats sobre el somni americà amb la projecció de quatre llargmetratges. Des de l'Índia, la Xina, Mèxic i Hondures, personatges amb circumstàncies personals diverses s'embarquen en la recerca d'una terra d'oportunitats i de llibertat als Estats Units. Els títols busquen reflexionar sobre com aquest concepte ha generat desplaçaments i cosmovisions en diferents generacions.

- **UMRIKA**
PRASHANT NAIR, 2014, ÍNDIA. VOSE
Divendres 16 d'octubre de 2020 / 19.30 h

El llargmetratge va rebre el Premi del Públic al Festival de Sundance, i el Premi FIPRESCI al Festival Internacional de Cinema del Caire.

- **UNA VIDA MEJOR**
CHRIS WEITZ, 2011, EUA. VOSE
Divendres 23 d'octubre de 2020 / 19.30 h

El llargmetratge va ser reconegut amb la nominació a millor actor de Demián Bichir als Premis Óscar, els Premis Independent Spirit i el Sindicat d'Actors dels Estats Units.

- **PARA NO VOLVER**
JANETTE LÓPEZ, 2019, MÈXIC. VO
Divendres 6 de novembre de 2020 / 19.30 h

El documental va ser seleccionat en la categoria Mèxic Òpera Prima del Festival DocsMX 2019.

- **EL ÚLTIMO BAILARÍN DE MAO**
BRUCE BERESFORD, 2009, AUSTRÀLIA. VOSE
Divendres 20 de novembre de 2020 / 19.30 h

El documental va rebre el Premi del Públic i el de Millor Banda Sonora de l'Institut de Cinema Australià.

CICLE D'ARTS VISUALS

RESPLANDORS I REVERSOS EN EL MITE DE L'AMERICAN DREAM

A CÀRREC DE LA PERIODISTA I ESCRIPTORA LUCÍA LIJTMAER

Del 26 d'octubre al 23 de novembre de 2020

En què se sustenta el somni americà? Quines bases, replecs i reversos tenebrosos té? Des dels primers assentaments colons a la Costa Est durant el segle XVII fins a l'era contemporània, els Estats Units s'han forjat a partir de les oscil·lacions entre una sèrie de mites que componen el que es coneix com a *somni americà*, l'*american dream*. Els pilars que el sustenten —el progrés, la mobilitat social i la llibertat— són els emblemes en què es basa aquesta societat, i que es reflecteixen en l'art, la literatura i la cultura pop contemporània.

- **LA FUNDACIÓ DEL MITE AMERICÀ: RELIGIÓ, INDIVIDUALISME I PROSPERITAT ECONÒMICA**

Dilluns 26 d'octubre de 2020

La fundació dels Estats Units s'assenta sobre bases religioses molt sòlides: el calvinisme i el protestantisme serveixen com a models discursius per a la creació d'un estat sustentat en la idea d'individu i prosperitat econòmica. En aquesta sessió, s'exploraran les bases del subjecte en el somni americà a través dels intel·lectuals Ralph W. Emerson i Walt Whitman, el mite de la llibertat utilitzat per a la gran conquesta de l'Oest, el somni d'una Califòrnia daurada i la creació de la imatge de la família americana nuclear, en què la casa i el cotxe funcionen com a símbols de benestar econòmic i estabilitat familiar. Es faran servir exemples de cultura pop a través dels arquetips creats en publicitat per serialitzar imatges de llibertat, masculinitat i desig com a model de l'*american way of life*.

- **L'«ALTRE» EN EL SOMNI AMERICÀ**

Dimarts 3 de novembre de 2020

El mite del somni americà és sòlid i transparent en les seves delimitacions: la salvació ve garantida per les teves pròpies accions, i l'èxit és assolible per a tothom per mitjà del treball dur i la determinació individual. Però, és així realment? En aquesta sessió s'explorà la idea del mal en la comunitat i l'expulsió del somni americà, la figura de l'*outsider* i les nocions de dissidència i alteritat, que tenen les seves arrels històriques en les colònies. També es tractarà de la ruptura del somni americà en la modernitat a partir de les dues guerres mundials, com també de la importància de la bomba atòmica en l'art pop. S'analitzaran les primeres subcultures (*bebop*, *beatniks*, *mods*, roquers) i l'extraterrestre com a metàfora del racisme, amb l'ús d'exemples de la cultura *prepunk*, de la contracultura dels anys seixanta i de pel·lícules fantàstiques.

- **IDENTITATS: DEL *BABY BOOM* A LA DECONSTRUCCIÓ DEL GÈNERE.**

PART I

Dilluns 16 de novembre de 2020

L'adaptació del somni americà en les noves generacions suposa necessàriament garantir-lo per a tots els estrats de població. La bretxa de gènere, les primeres onades feministes i la dissociació entre esposa, mare i treballadora generen imatges i discursos sobre la feminitat que van variant al llarg del segle XX. La irrupció dels moviments LGTBI i les sexualitats considerades no normatives qüestionen també l'*american dream*, que oscil·la entre la integració i la dissidència a mesura que s'acosta el nou segle. Al llarg de dues sessions, s'exploraran exemples de l'androgín i les noves masculinitats, de l'epidèmia de la sida, de la fluïdesa del gènere i el pop (de Madonna a Genesis P-Orridge, de David Bowie a Kurt Cobain), de l'art de Keith Haring i David Wojnarowicz, de la Generació X i de l'auge de les xarxes socials.

- **IDENTITATS: DEL *BABY BOOM* A LA DECONSTRUCCIÓ DEL GÈNERE.**

PART II

Dilluns 23 de novembre de 2020

L'adaptació del somni americà en les noves generacions suposa necessàriament garantir-lo per a tots els estrats de població. La bretxa de gènere, les primeres onades feministes i la dissociació entre esposa, mare i treballadora generen imatges i discursos sobre la feminitat que van variant al llarg del segle XX. La irrupció dels moviments LGTBI i les sexualitats considerades no normatives qüestionen també l'*american dream*, que oscil·la entre la integració i la dissidència a mesura que s'acosta el nou segle. Al llarg de dues sessions, s'exploraran exemples de l'androgín i les noves masculinitats, de l'epidèmia de la sida, de la fluïdesa del gènere i el pop (de Madonna a Genesis P-Orridge, de David Bowie a Kurt Cobain), de l'art de Keith Haring i David Wojnarowicz, de la Generació X i de l'auge de les xarxes socials.

El sueño americano

Del pop a la actualidad

Del 9 de octubre de 2020 al 31 de enero de 2021

CaixaForum Madrid

Paseo del Prado, 36
28014 Madrid
Tel. 913 307 300

Horari

De dilluns a diumenge, de 10 a 20 h

Servei d'Informació de la Fundació "la Caixa"

Tel. 900 223 040
De dilluns a diumenge, de 9 a 20 h

Àrea de Comunicació de la Fundació "la Caixa"

Juan A. García: 913 307 317 / jagarcia@fundaciolacaixa.org

Cristina Font: 608 582 301 / cristina.font@fundaciolacaixa.org

Sala de Premsa: <https://prensa.fundacionlacaixa.org/ca/>

 @ FundlaCaixaCAT @CaixaForum_CAT # SueñoAmericanoCaixaForum